

Н. Д. Городня, Київ
(к.і.н., доцент Київського національного
університету імені Тараса Шевченка)

Індія як глобальна і регіональна східноазійська держава XXI ст.

За останні двадцять років Індія досягла значного економічного прогресу. Поступові й водночас послідовні реформи з економічної лібералізації привели до щорічного піднесення індійської економіки в середньому на 6–7%, особливо з кінця 1990-х років. Що стосується ВВП, то: за 10 фінансових років (2000–2010 рр.) ВВП Індії зріс майже у 3,8 рази; що стосується ВВП на душу населення – у 3,2 рази; частка індійської економіки у світовому ВВП в 2010 р. склала майже 3%.

Реформи прискорилися після повернення до влади 2004 року Індійського національного конгресу в коаліції з іншими партіями і як результат цього – формування реформаторського уряду Манмохана Сінгха. Інтенсифікувалася закордонна інвестиційна діяльність індійських компаній, відбулося суттєве збільшення експорту, збільшилася кількість прямих іноземних інвестицій в економіку Індії тощо.

Незважаючи на уповільнення за умов глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр., піднесення індійської економіки тривало (5,4% – у 2008/2009 фін. р.; 7,4% – у 2009/2010 фін. р.; 8,6% у – 2010/2011 фін. р.), що перетворило її на один із основних двигунів світової економіки. Важливим для успішного економічного розвитку Індії є постійне розширення внутрішнього споживчого ринку, нерозривно пов'язане з покращанням добробуту населення і збільшенням чисельності середнього класу. Воно не лише підштовхує розвиток індійської економіки й допомагає розв'язувати болючі соціальні проблеми, а також є ключовим чинником розвитку глобальної економіки, стабільний розвиток якої вимагає збалансування світового попиту за рахунок країн, що розвиваються. Індія як друга за чисельністю населення країна світу, що становить згідно з переписом 2011 р. 1 млрд 210 млн осіб (або 17% світового населення), відіграє у вирішенні цього завдання провідну роль.

Помітним явищем глобального розвитку є активне залучення Індії до регіональних інтеграційних процесів у Східній Азії й Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Не будучи Тихоокеанською державою, вона є претендентом на вступ до форуму Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС). 2005 року разом із АСЕАН, Японією, Китаєм, Республікою Корея, Австралією та Новою

Зеландією Індія стала співзасновником Східноазійського саміту. Згідно з висловлюванням президента США Б. Обами (листопад 2011 р.), Східну Азію як регіон формують країни-учасниці Східноазійського саміту, що пояснює доцільність визначення Індії як «східноазійської держави».

Із 2002 р. розпочалися щорічні саміти Індії та АСЕАН, 2003 року вони досягли Угоди про всебічне економічне співробітництво, що включає товари, послуги та інвестиції. Вже 2009 року завершилися перемовини щодо Угоди про вільну торгівлю товарами між Індією та АСЕАН-5, у межах якої з 2013-го до 2016 р. буде зменшено тарифи на майже 80% продукції взаємної торгівлі. Незважаючи на обмеженість досягнутої Угоди, вона відкриває для Індії можливості для диверсифікації торгівлі, розвитку кооперації з країнами АСЕАН у багатьох галузях, здешевлення бізнес-операцій у регіоні, зміцнення позицій у ПСА. За 10-літній період (2002–2012 рр.) обсяг двосторонньої торгівлі між Індією та АСЕАН збільшився вдесятеро й досяг 79 млрд дол. (лише в 2011–2012 рр. він збільшився на 41%); значно збільшилися двосторонні інвестиції.

Важливі результати для економіки Індії й АСЕАН очікуються від Угоди про вільну торгівлю у сфері послуг та інвестицій, зміст якої було узгоджено в грудні 2012 р. Підписання цієї угоди очікується в серпні 2013 р. Оскільки сфера послуг становить майже 55% ВВП Індії, це матиме значний ефект на індійську і глобальну економіку, підвищить відносини між двома сторонами на рівень стратегічного партнерства. У червні 2011 р. Індія підписала Угоду про вільну торгівлю з Японією, згідно з якою впродовж наступних 10 років після набрання нею чинності будуть зменшені тарифи на 94% товарів.

Значні перспективи для Індії відкриває реалізація ініціативи АСЕАН про створення зони вільної торгівлі у форматі АСЕАН+6 (за участі економік країн Східноазійського саміту, окрім США та Росії, які ще не мають угод про вільну торгівлю з АСЕАН), схваленої на останньому Східноазійському саміті в листопаді 2012 р.

Стрімке піднесення індійської економіки на тлі глобальної фінансово-економічної кризи й посткризової стагнації в розвинутих країнах посилює значення Індії у світовій політиці. Виявом цього є участь Індії у: «великій двадцятці» (із 2008 р.); у форумі індійсько-бразильсько-південноафриканського діалогу (IBSA, з 2003 р.); у самітах Бразилія-Росія-Індія-Китай-Південна Африка (БРІК у 2009–2010 рр.; БРІКС із 2011 р.), а також: заявка Індії про «життєві інтереси» на Близькому Сході й активне залучення до Африки; початок 2011 року західно-азійського діалогу між Індією та США; укладення договору про стратегічне партнерство між Індією та Афганістаном (жовтень 2011 р.); прогнозування перспектив Індії як постійного члена Ради Безпеки ООН у результаті її реформування тощо. Усе це є показником успішної реалізації Індією політики «Дивитися на Схід» та ефективного використання можливостей, які надає глобалізація.